



DİYARBAKIR ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU'NDAKI KOŞULLAR İLE HÜKÜMLÜ/TUTUKLULARA YÖNELİK HAK İHLALLERİNE İLİŞKİN RAPOR

A-RAPORUN KONUSU

Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda hükümlülük veya tutukluluğun infazı için bulunan çocukların cezaevi uygulamalarına yönelik şikâyetler ve uğranılan hak ihlallerine ilişkin tespitler ile bu durumlara ilişkin çözüm önerileri ve değerlendirme raporudur.

B-HEYETİN OLUŞUMU

Çocuk haklarına dair ulusal ve uluslararası mevzuatların temelini oluşturan “Çocuğun Korunması ve Üstün Yararı” ilkelerinden yola çıkılarak çocukların içinde bulunduğu her koşulda yetişkinlerden farklı olarak ele alınması düşüncesi ile bu farklılığın özellikle cezaevi ortamında yarattığı dezavantajları minimize etmek amacıyla Diyarbakır Barosu Çocuk Hakları Merkezi Çocuk Cezaevi Komisyonu ve İnsan Hakları Merkezi Cezaevi İzleme Komisyonu üyeleriyle heyet oluşturulmuştur.

C- MEVCUT ŞİKÂYETLER VE YAŞANAN HAK İHLALLERİ

2021 yılının mayıs ayından itibaren yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda oluşturulan heyet üyelerince yaklaşık 3 ay boyunca ceza infaz kurumunda bulunan çocuklar periyodik olarak düzenli bir şekilde ziyaret edilmiştir. Bu süreçte, 32 çocukla görüşme yapılmış olup çocukların içinde bulunduğu farklı durumlara istinaden bazı çocuklarla defaten görüşme yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda, heyet tarafından süreç boyunca toplam 53 görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda tarafımıza iletilen şikâyetler ve tespiti yapılan hak ihlalleri, konularına göre aşağıda incelenmiştir.

BESLENME HAKKI

- Cezaevi idaresi tarafından günde 2 öğün olarak verilen yemeklerin genellikle fazlasıyla yağlı ve tatlarının kötü olduğu, sürekli benzer yemeklerin çıktığı, bu konulara ilişkin şikâyetlerini defaatle cezaevi müdürü ve savcısına aktarmalarına rağmen sorunun çözülemediği belirtilmiştir. Heyet üyelerince, bu sorunun infaz koruma memurlarına iletilmesi üzerine alınan cevapta, kendilerine de çocuklarla aynı yemeklerin geldiği, yemekleri çoğu zaman yemedikleri ve durumdan rahatsız olduğu aktarılmıştır..
- Yapılan görüşmelerde çocukların bir bölümünün ailesinden herhangi bir maddi destek alamadığı, koğuş arkadaşlarının yardımına muhtaç olduğu, bu yardımı alamayanların

kantin ihtiyaçlarını karşılayamadığı belirlenmiştir.

SAĞLIK VE TEDAVİ HAKKI

- Çocukların önemli bir bölümü revirde ve hastanede gerçekleştirilen muayene işlemleri sırasında görevli infaz koruma memuru ve jandarmanın içeride beklediğini, bu duruma doktorlar tarafından müdahale edilmediği ifade edilmiştir.
- Muayene sonucunda verilen ilaçların çoğunlukla 2-3 günden önce teslim edilmediği bu nedenle tedavilerinin aksadığı belirtilmiştir.
- Her ne kadar sürecin başında çocukların sıcak suya erişimi ile ilgili herhangi bir şikâyet tarafımıza iletilmemiş ve sıcak suya erişimin 7/24 esasına bağlı olduğu ifade edilmişse de zamanla bu konuda sıkıntıların yaşanmaya başladığı, sıcak suya erişimin belirli günler ve belirli saatlerle sınırlandırıldığı ifade edilmiştir. Söz konusu şikâyetler üzerine tarafımızca cezaevi idaresiyle yapılan görüşmelerde sorunun çözüleceği bildirilmiş olmasına rağmen aradan geçen sürede sıkıntıların artarak devam ettiği heyet üyelerinin yapmış olduğu görüşmelerden tespit edilmiştir.
- Koşu temizliğinde kullanılan ürünlerin çocuklar tarafından kantinden satın alındığı gözlemlenmiştir. Bu durumun ciddi bir ekonomik problemin yaşanmasına sebebiyet verdiği, aileler tarafından yapılan kısıtlı maddi desteğin önemli bir bölümünün bu alana ayrıldığı ve bu hususun önemli bir mağduriyet yarattığı tespit edilmiştir.

EĞİTİM VE SOSYAL HAKLAR

- Kütüphanede bulunan kitapların genellikle küçük yaş grubundaki çocuklara hitap ettiği, erişkinlik çağına yaklaşan çocuklara hitap eden ve gelişimlerine katkı sağlayacak türden kitaplara erişim sağlanmasının talep edildiği ifade edilmiştir.
- Mevsim koşullarına göre gün içerisinde bazı saatlerde havalandırmaya çıkılmasının önemli bir dezavantaj yarattığı, bu konuda yetkililerle görüşme yapıldığı ancak taleplerinin dikkate alınmadığı belirtilmiştir.
- Haftada bir oyun salonuna götürüldüklerini, kimi zaman bu hakkın keyfi olarak kısıtlandığı, oyun salonunun teknik olarak yetersiz olduğu, oluşan aksaklıkların giderilmediği belirtilmiştir. Bunun yanında kısıtlı düzeyde yapılan gelişimlerine katkıda bulunacak kurs ve faaliyetlerin ise pandemi gerekçe gösterilerek tamamen durdurulduğu ifade edilmiştir.

HABERLEŞME VE İLETİŞİM HAKKI

- Koşu bulunan televizyonda kanal sayısının çok az olduğu, çocukların gelişimine katkı sağlayacak kanalların bulunmadığı, mevcut kanalların bir kısmının keyfi ve gerekçesiz olarak silindiği belirtilmiştir.

İŞKENCE – İNSANLIK DIŞI VE KÖTÜ MUAMELE

- Cezaevinde bulunan çocuklarla heyet üyelerince yapılan görüşmelerde, infaz koruma memurları tarafından yoğun bir şekilde kötü muamele ve işkenceye maruz bırakıldıkları ifade edilmiş, infaz koruma memurlarından S.T ve A.Ç başta olmak üzere çocuklara şiddet uygulandığı, bu şiddetin el ve ayağa jop vurmak (falaka) ve birçok memur tarafından birlikte darp edilmek suretiyle gerçekleştiği, hatta yaşanan şiddet olaylarının birinde ağlayan çocuklardan birinin ağzına memur tarafından ayakkabı ile basıldığı belirtilmiştir.

Söz konusu şiddet eylemlerinin bir bölümünün hiç çekinmeden kamera önünde uygulandığı bir bölümünün ise kameranın görmediği veya bulunmadığı başmemurluk odası, müdür odası, psikolog odası, SEGBİS odası, merdiven altları ve mahkûm kabul birimi gibi yerlerde uygulandığı ifade edilmiştir.

Bahsedilen şiddet eylemlerine maruz kalan çocuklardan kendi istekleriyle hastaneye sevk edilmek istemediklerine dair dilekçenin zorla alındığı, şiddet sonrası dilekçe yazamayacak durumda olan çocukların yerine aynı koşuğa bulunan arkadaşları tarafından dilekçenin yazılmasının istendiği ve söz konusu şiddet eyleminin şikayete konu edilmemesi için çocukların tehdit edildiği, bu hususta cezaevi müdürüyle görüşme yapılmasının engellendiği, şikayet etmeleri durumunda sonuç alamayacakları söylenerek psikolojik baskı kurulduğu heyet üyelerine ifade edilmiştir. Çocuklardan birinin şiddet uygulayan memuru şikayet etmesi üzerine bir başka memurun “Onu değil beni şikayet et.” şeklinde söylemde bulunduğu heyet üyelerine aktarılmıştır.

Çocukların taraflı koşuğa tek başına tutulan çocukla konuşmalarının yasaklandığı, taleplere rağmen yanına hiç kimsenin alınmadığı ve tecrit koşullarının oluşturulduğu gözlenmiştir. Bunun yanında infaz koruma memurları tarafından keyfi kurallar konularak memur karşısında eller önde bağlı, boyun eğik ve buyruk bekler şekilde durulmasının dayatıldığı aksi yönde hareketlerin saygısızlık olarak kabul edilip şiddet uygulandığı ayrıca şiddet eylemlerinin yanı sıra çocuklara hakaret edildiği, her hareketlerinin cezaya konu edilmeye çalışıldığı hatta kolunu yaralayan çocuğa kusur atfedilerek pansumanının dahi yapılmayacağı söylenildiği ve tedavisinin geciktirildiği heyet üyelerine ifade edilmiştir. Ayrıca kendisine zarar vermeye yeltenecek düzeyde psikolojik olarak sorunları bulunan çocukların dahi psikolog görüşme taleplerinin sürüncemede bırakıldığı belirtilmiştir.

Görüşülen çocukların vücutlarında görülen izlere ve kendilerinden alınan bilgilere göre birçok çocuğun akranları tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakıldığı, bazılarının saçlarının zorla kesildiği, zorla dövme yaptırıldığı, kesici cisimlerle vücutlarına zarar verildiği, koşuğ temizliği ve iş gördürme gibi baskılarda bulunduğu, paralarına el konularak kantin haklarının kullanıldığı, idareye psikolog görüşü ve koşuğ değişikliği gibi dilekçelerin verilmesinin engellendiği, koşuğ sorumluları tarafından ayağın bulunduğu fayansı geçmemesi ve dizlerin birleştirilerek oturulması gibi baskıcı

yaklaşımlarda bulunduğu, infaz koruma memurları tarafından bu durumların bilindiği, gerekli önlemlerin alınmadığı belirtilmiştir.

- Görüşme içeriklerinde, Hastane ve adliye sevklerinde çocuklara kelepçe takıldığı, bir ele kelepçe takılıp diğerin elin ise ters tarafa çevrilerek büküldüğü heyet üyelerine aktarılmıştır.
- Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda çıplak arama yapıldığına dair hiçbir şikâyete rastlanılmamış olmakla beraber Muş ve Elazığ gibi çevre illerden getirilen çocukların, getirildikleri yerde çıplak aramaya maruz bırakıldıkları ve bu duruma direnenlere şiddet uygulandığı ifade edilmiştir.
- Yapılan görüşmeler sonucunda, çocukların heyet üyeleriyle görüşme yaptıktan sonra infaz koruma memurları tarafından görüşmenin içeriğinin sorulduğu, şiddet uygulama, husumetli buldukları çocukların bulunduğu koşullara gönderilme gibi konularda tehdit edildikleri, bir daha görüşme yapılmaması için çocuklardan zorla dilekçe alındığı ve heyet üyeleriyle görüşmelerinin engellendiği hususu, tutanak içeriğiyle gözlemlenmiş ve görüşme yapılan diğer birçok çocuk tarafından belirtilmiştir.

D-HEYETİN TESPİTLERİ VE DEĞERLENDİRMELERİ

Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda, heyetimizce gerçekleştirilen periyodik ziyaretler sonucunda tarafımıza ısrarlı bir şekilde aktarılan hususlar tutarlı görülerek A.Ç ve S.T başta olmak üzere bazı infaz koruma memurları tarafından çocukların fiziksel ve psikolojik şiddet ile kötü muamele ve onur kırıcı davranışlara maruz bırakıldığı, birçok konuda tehdit edildiği söz konusu kötü muamele dışında beslenme hakkı, sağlık ve tedavi hakkı, haberleşme ve iletişim hakkı ile eğitim ve sosyal hakların ihlal edildiği hususunda güçlü bir kanaat oluşmuş olup bu hususlarda cezaevi idaresiyle görüşmek için iletilen taleplerimiz karşılıksız bırakılmıştır.

Heyetimizce yapılmaya başlanan ziyaretlerle birlikte, çocuklar tarafından yapılan bilgi aktarımı üzerine söz konusu iddiaların önemine binaen ziyaret sıklığı artırılarak görüşmelere devam edilmiştir. Bu süreçte periyodik şekilde yapılan ziyaretlerin, şiddet uyguladığı iddia edilen bazı infaz koruma memurları tarafından sorgulanmaya başlanması üzerine kendilerine ziyaretlerin amacı anlatılarak mevcut sorunların cezaevi idaresi ile dayanışma ve işbirliği içerisinde çözülmesinin planlandığı ifade edilmiştir. Buna rağmen daha sonrasında çocuklarla yapılan görüşmelerde edinilen bilgilere göre heyetimizce ziyaret edilen çocuklardan görüşmenin içeriğine ilişkin hukuka aykırı olarak bilgi alındığı öğrenilmiştir.

Devam eden süreçte fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakıldığı bu sebeple heyetimizle daha sık görüşmek istediği yönünde beyanlarda bulunan çocuklardan üçü, kendi avukatları dışında hiçbir avukatla görüşmek istemediğine dair tek ağızdan yazılan ve bire bir aynı olan dilekçeleri vermiştir. Söz konusu dilekçeler, çocukların tarafımızla kendi isteğiyle görüşmesi, bazılarıyla birden çok kez görüşülmesi ve tekrar ziyarete gelmesi için özel olarak talepte bulunulması sebepleriyle heyetimizce normal karşılanmamıştır. 01.06.2021 tarihinde gerçekleşen olay heyetimizce tutanak altına alınarak periyodik ziyaretlere devam edilmiştir. Bu olaydan sonra gerçekleştirilen ilk ziyarette çocuklara Diyarbakır Barosu'ndan gelen avukatlarla görüşme yapmak isteyip

istemedikleri sorularak görüşme yapılmaması için baskı kurulduğu tespit edilmiş ve eylemin hukuka aykırı olduğu belirtilerek olay tutanak altına alınmıştır.

Hukuka aykırı eylemlerin heyetimizce tutanak altına alınması ve ilgililerin ısrarla uyarılması üzerine infaz koruma memurları tarafından yapılan söz konusu uygulamaya son verilmiştir. Tarafımızla görüşmek istemediğine ilişkin dilekçe veren üç çocuk dışında daha önce görüşülen ve yeni görüşülmeye başlayan çocuklardan aldığımız bilgilere göre bahsedilen dilekçelerin şiddet uyguladığı iddia edilen infaz koruma memurları tarafından zorla alındığı, heyet üyesi avukatlarla görüşülmemesi için husumetlilerinin bulunduğu koşullara gönderilmek ve fiziksel şiddet uygulamak gibi konularda tehdit edildiği yahut kendilerine koğuş açılıp rahat ettirileceği noktasında hukuka aykırı vaatlerde bulunduğu, avukatlarla görüşülmesinin engellenmesinin akabinde iste tekrar sorun yaşayacakları koşullara gönderildikleri heyet üyelerine ifade edilmiştir. Yine bahsedilen görüşmelerde alınan bilgilere göre cezaevinde fiziksel ve psikolojik şiddetin artarak devam ettiği, bu durumun avukatlara aktarılmaması için her görüşme öncesinde çocukların tehdit edildiği ve görüşme sonrasında kendilerinden bilgi alındığı iddia edilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

- 1- Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan çocukların işkence, kötü muamele, darp ve hakarete maruz kalıp, bu hak ihlallerine ilişkin şikayette bulunmamaları için tehdit edildikleri,
- 2- Beslenme hakkı, sağlık ve tedavi hakkı, haberleşme ve iletişim hakkı ile eğitim ve sosyal haklarının ihlal edildiği,

Görüşme yapılan çocuklar tarafından ifade edilmiştir.

Çocukların ulusal ve uluslararası mevzuatlarla koruma altına alınan haklarının korunması ve geliştirilmesi adına;

- 1- Çocuklara yönelik işkence, kötü muamele, darp, hakaret ve tehdit eylemlerinde bulunduğu iddia edilen infaz koruma memurları hakkında resen ivedilikle etkin ve şeffaf bir adli ve idari soruşturmanın yapılması, soruşturma sonucunun bütün detaylarının kamuoyuyla paylaşılması,
- 2- Ceza infaz kurumunda bulunan çocukların güvenliği gözetilerek ilgili infaz koruma memurları hakkında idari soruşturma başlatılarak, görevden uzaklaştırılmaları,
- 3- İnfaz koruma memurları, ceza infaz kurumunda görev yapan jandarma personeli ve idari yetkililerin temel insan hak ve hürriyetleri açısından kapsamlı eğitimlere tabi tutulması,
- 4- Cezaevinde yaşanabilecek işkence ve kötü muamele eylemlerinin önüne geçebilmek adına merdiven altları, başmemurluk odası, müdürlük odası, SEGBİS odası ve mahkum kabul birimi gibi yerler başta olmak üzere tüm alanlara kamera sistemi kurulması, kamera sistemi bulunmayan odalara hükümlü/tutuklu çocukların götürülmesinin yasaklanması,
- 5- Çocukların gelişim çağında fiziksel ve psikolojik olarak önemli farklılıklar göstermeleri sebebiyle akran zorbalığının önüne geçebilmek adına özel durumlar dışında farklı yaş grubundaki çocukların aynı koşula konulmaması,

- 6- Çocuklara hiçbir koşulda kelepçe takılmayacağı 5275 sayılı kanununun 50/2. maddesi gereğince hüküm altına alınmış olmasına rağmen, hukuka aykırı olarak hastane ve adliye sevklerinde çocuklara kelepçe takılmasına ilişkin uygulamaya son verilmesi, resen soruşturma başlatılması,
- 7- Çocukların tekrardan suç işlememesi ve yapılarına uygun olmayan cezaevi koşulları itibariyle ortaya çıkan psikolojik ve ruhsal sorunların çözümü için Psiko-Sosyal Destek Hizmetlerinden faydalanmalarının sağlanması ve teşvik edilmesi,
- 8- Beslenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikayetlerin çözüme ulaştırılabilmesi için tüm kampüsün yemek ihtiyacının temin edildiği açık ceza infaz kurumunda denetimlerin artırılarak yemek kalitelerinin artırılması,
- 9- 7/24 esasına dayalı olarak sıcak suya erişim koşullarının sağlanarak temizliğe bağlı oluşabilecek sağlık sorunlarının önüne geçilmesi,
- 10- Ceza infaz Kurumu kütüphanesindeki kitap çeşitliliğinin artırılarak her yaş grubundaki çocukların kendi ilgisini çekebilecek ve gelişimine katkı sunabilecek kitaplara erişiminin sağlanması,
- 11- Günün büyük bir bölümünü koğuşun ortak alanında geçiren çocukların vakit geçirebilmesi için yaş gruplarına, ilgi alanlarına ve eğitici olma ölçütlerine uygun olarak televizyonlardaki kanal sayısının artırılması ve idare tarafından keyfi olarak bazı kanalların silinmesi uygulamasından vazgeçilmesi,
- 12- Haftada bir olan aile görüş hakkının pandemi sebebiyle iki haftada bir düşürülmesinin yarattığı olumsuz etkileri hafifletmek için koğuşlara kurulan görüntülü arama sistemlerinin ivedi olarak kullanıma açılması,
- 13- Mevsim koşullarına göre bazı saatlerde havalandırmaya çıkılmasının önemli bir dezavantaj yaratması sebebiyle planlama yapılırken bu hususa dikkat edilmesi, ceza infaz kurumunun şartları söz konusu saatlerin kullanılmasını gerektiriyor ise bu durumun hakkaniyet ilkesi gereğince çözülmesi ve koğuşlar arası oluşabilecek eşitsizliğin giderilmesi,
- 14- Pandemi koşulları bahane edilerek tamamen durdurulan etkinlik, kurs ve faaliyetlerin çocukların gelişimi ve psikolojik durumları göz önünde bulundurularak gerekli önlemler alınmak suretiyle yeniden başlatılması ve çocukların haftada bir götürüldüğü oyun salonundaki teknik sorunların giderilmesi,
- 15- Ailesinden yeteri kadar veya hiç maddi destek alamayan çocukların kantin ihtiyaçlarının periyodik ve düzenli olarak ceza infaz kurumu idaresi tarafından karşılanması,
- 16- Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan çocukların büyük bir bölümünün ailelerinden ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek kadar maddi destek alamaması ve çocuğun üstün yararı ilkesi gereği pozitif ayrımcılığa tabi tutulması gerekliliği sonucunda yasal düzenlemelerin yapılarak Çocuk Ceza İnfaz Kurumları'nda yapılacak kantin alışverişlerinin KDV'den muaf tutulması,
- 17- Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan çocukların büyük bir bölümünün ailelerinden kısıtlı düzeyde ekonomik destek aldığı ve bu desteğin önemli bir kısmını koğuş temizliğinde kullanılan malzemelerin alımı için kullandığı dikkate alındığında ilgili malzemelerin

düzenli ve periyodik olarak Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından temin edilmesi,

- 18- Ceza İnfaz Kurumu revirinde ve hastanelerde gerçekleştirilen muayene sırasında infaz koruma memuru ve jandarmanın hukuka aykırı olarak odanın içinde beklemesine ilişkin uygulamadan vazgeçilmesi, bu hususta memur ve personellere gerekli uyarının yapılması, Tabipler Odası ile gerekli görüşmeler yapılarak bu konuda doktorların bilgilendirilmesinin talep edilmesi,
- 19- Çocuklara yazılan ilaçların bekletilmeden ivedi olarak teslim edilmesi ile tedavi hakkının ihlaline sebebiyet verilmemesi,
- 20- Çevre illerden Diyarbakır Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na nakledilen çocuklardan alınan beyanlar doğrultusunda hukuka aykırı olarak çıplak arama yaptığı iddia edilen Ceza İnfaz Kurumları'na ziyaretler düzenlenerek iddiaların araştırılması,

Heyetimizce önerilmektedir.